

ному територіальному масштабі, а також для забезпечення синергізму зростання та інновацій.

Крім того, політика згуртованості має забезпечити максимальне використання свого потенціалу, зокрема гірським або острівним районам або малонаселеним регіонам.

Наступним кроком у цьому напрямі було ухвалення Територіальної програми Європейського Союзу 2020 – шлях до інклюзивної, розумної та стабільної Європи різних регіонів. Метою цієї програми є надання стратегічних орієнтирів для територіального розвитку, сприяння інтеграційним процесам територіального виміру на всіх рівнях управління та забезпечення виконання Стратегії “Європа-2020” відповідно до принципів територіальної єдності [4].

Для забезпечення міжнародної співпраці європейських регіонів нині напрацьовано потужне нормативно-правове забезпечення, яке складається з європейського законодавства, що стосується безпосередньо транскордонної співпраці (“Європейська рамкова конвенція про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями” від 21.05.1980 р., Міжнародна конвенція про спрощення і гармонізацію митних процедур (Киотська Конвенція) від 18.05.1973 р., та інші Конвенції в яких згадується транскордонна співпраця), та європейського загального законодавства щодо регіонів (“Європейська хартія місцевого самоврядування” від 15.10.1985 р., “Хартія Конгресу місцевих і регіональних органів влади Європи” від 14.01.1994 р., Європейська хартія міст від 18.03.1992 р. та Європейська хартія міст II (Маніфест нової урбаністики від 2008 р.).

Таким чином, Європейське територіальне співробітництво відіграє ключову роль у створенні спільного європейського простору і є наріжним каменем європейської інтеграції. Воно має очевидну європейську цінність: допомагає гарантувати, що кордони не є бар’єрами, зближує європейців, забезпечує розв’язання спільних проблем, сприяє обміну ідеями та кращими практиками, стимулює стратегічну роботу для досягнення загальних цілей. Вивчення ж досвіду європейської регіональної політики дозволяє ефективно формувати національну регіональну політику та формувати дієві механізми економічного, політичного та територіального співробітництва України та ЄС.

1. European Territorial Cooperation. URL: https://ec.europa.eu/regional_policy/en/policy/cooperation/european-territorial/

2. Green Paper on Territorial Cohesion Turning territorial diversity into strength, Brussels, 6.10.2008 COM (2008) 616 final. URL: https://ec.europa.eu/regional_policy/archive/consultation/terco/paper_terco_en.pdf

3. Regulation (EU) № 232/2014 of the European Parliament and of the Council of March 2014. - <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2014:077:0027:0043:EN:PDF>

4. Territorial Agenda 2020 - Towards an Inclusive, Smart and Sustainable Europe of Diverse Regions. URL: https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/policy/what/territorial-cohesion/territorial_agenda_2020.pdf

Головіна Ольга Володимирівна
доцент кафедри
соціально-гуманітарних дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат історичних наук

ФОРМУВАННЯ КОЛЕКТИВНОЇ ІСТОРИЧНОЇ ПАМ’ЯТІ ЯК ФАКТОР НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Питання самозбереження нації як політичного (не етнічного) феномену, характерного для ХХ–ХХІ ст. безпосередньо та нерозривно пов’язано із таким духовними та культурними чинниками як спільна історична пам’ять, традиція, чи віра. Розуміння та усвідомлення історичного минулого, його героїчних сторінок, прийняття сторінок трагічних надає можливість відчувати себе частиною єдності, яка претендує на територію, державність, формує почуття патріотизму. Тому питання формування історичної пам’яті, що унеможливує розмивання національної ідентичності у колективній свідомості, напряму пов’язано з національною безпекою, виборюванням та відстоюванням незалежності.

На цей час у українському суспільстві спостерігаються певні проблеми у галузі національної пам’яті: бракує системи оцінки подій та постатей, не визначено принципів створення національного пантеону, єдиної концепції національної пам’яті. Численні спро-

би, що спостерігалися, замість консолідації та об'єднання, призводять до роз'єднання та розколу у суспільстві. Які ж наразі існують шляхи формування засад національної історичної пам'яті, що можуть бути використані у сучасних суспільно-політичних умовах? В першу чергу, необхідне розуміння необхідності поширення та популяризації знань про історичне минуле, суспільні дискусії на ключові історичні події, державна підтримка історичних заходів.

Існуючий наразі Український інститут національної пам'яті, що є центральним органом виконавчої влади з реалізації державної політики у сфері відновлення та збереження національної пам'яті, діяльність якого спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра культури, у якості основних завдань визначає:

1) реалізація державної політики у сфері відновлення та збереження національної пам'яті Українського народу, а саме:

– організація всебічного вивчення історії українського державотворення, етапів боротьби за відновлення державності та поширення відповідної інформації в Україні та світі;

– здійснення комплексу заходів з увічнення пам'яті учасників українського визвольного руху, Української революції 1917–1921 років, воєн, жертв Голодомору 1932–1933 років, масового голоду 1921–1923, 1946–1947 років та політичних репресій, осіб, які брали участь у захисті незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України, а також в антитерористичних операціях;

– організація дослідження історичної спадщини та сприяння інтеграції в українське суспільство національних меншин і корінних народів;

– популяризація історії України, її видатних особистостей;

– подолання історичних міфів;

2) подання Міністрові культури пропозицій щодо формування державної політики у сфері відновлення та збереження національної пам'яті Українського народу та національної свідомості громадян з урахуванням багатонаціонального складу населення та регіональних відмінностей України, зокрема щодо:

– популяризації в світі ролі Українського народу у боротьбі проти тоталітаризму, відстоюванні прав та свобод людини;

– відновлення національної пам'яті Українського народу, недопущення використання символів тоталітарних режимів;

– надання оцінки тоталітарним режимам ХХ століття в Україні, Голодомору 1932–1933 років, масовому голоду 1921–1923, 1946–1947 років, примусовим депортаціям, політичним репресіям, діям організаторів і виконавців таких злочинів, а також наслідкам їх дій для України та світу;

– формування у громадян України патріотизму, національної свідомості, активної позиції.

Основними завданнями Інституту задекларовано: посилення уваги суспільства до історії України, забезпечення всебічного вивчення етапів боротьби за відновлення державності України у ХХ столітті та здійснення заходів з увічнення пам'яті учасників національно-визвольної боротьби, жертв голодоморів та політичних репресій [2].

Кожна національна варіація міфу, що лягає в основу відповідної національної ідеї, має свої певні відмінності та особливості. Провідники нації для здійснення основної мети суспільно-політичного життя ХІХ ст. – побудови національної держави – виробляли національні міфи, підкреслення самобутності та окремішності культури, мови, історії народу.

У ХХ ст. історична свідомість українців розколювалася, перебуваючи під впливом російських історичних міфів, що приводило до спотворення та викривлення, ментальних фантомів: 1) несприйняття себе часткою європейської спільноти (результат переважання євразійських трактовок історичних подій); 2) втрати навичок індивідуалістичного господарювання (синдром пропагування колективізму); 3) відсутність ініціативності, активної життєвої позиції; 4) ставлення до себе як до меншовартості, другорядної нації та ін. [1, с. 50].

Здобуття Україною незалежності не ліквідувало основної проблеми – об'єднання нації, прийняття усіх сторінок власної історії та побудова національного пантеону. Історики – дослідники проблематики національної історичної пам'яті наголошують на необхідності збагачення українського пантеону. «Ствердження української національної ідеї української політичної нації базуватиметься на історичній пам'яті. Очищеній від залишків тоталітарного та імперського способу мислення; на шануванні українських національних героїв, які сприятимуть консолідації українського суспільства» [3, с. 287].

Держава через освітні та наукові інституції висловлює ставлення суспільства до подій минулого та таким чином проектує своє майбутнє. Тому творення національної ідеї, вибудова історичного пантеону та вироблення єдиного канону національної пам'яті в сучасних суспільно-політичних умовах є питанням національної безпеки.

1. Гирич І. Б. Чи суперечить національний міф історичній правді? / І. Б. Гирич // Українська Історична дидактика : Міжнародний діалог (фахівці різних країн про сучасні українські підручники з історії) : Зб. наук. ст. – К. : Генеза, 2000. – С. 47 – 54.
2. Український інститут національної пам'яті – Офіційний сайт. – Режим доступу: <https://uinp.gov.ua> [Дата звернення – 20.02.2020.]
3. Щупак І. Я. Національні герої в національній ідеї / Ігор Щупак // Трансформація української національної ідеї / упоряд. О. Доній. – К. : Наш формат, 2019. – С. 279–288.

Єремєєва Ірина Анатоліївна
доцент кафедри міжнародних відносин
та туризму Дніпропетровського
державного університету внутрішніх
справ, кандидат історичних наук, доцент

СТРУКТУРНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНИХ КОНФЛІКТІВ

Об'єктивні причини міжнародних конфліктів визначаються системними змінами в світовій політиці, які характеризуються передусім нестабільністю. Зростанню напруги сприяє той факт, що макродержави з метою демонстрації своєї переваги використовують стратегію управління конфліктами, яка тільки підтримує конфліктну взаємодію. Розпад біполярної системи міжнародних відносин мав своїм наслідком порушення балансу сил. Руйнування системи устояних взаємовідносин між ключовими міжнародними акторами виступає однією із ключових причин політичних конфліктів, як внутрішніх, так і міжнародних.

Характеризуючи конфліктний потенціал сучасної системи міжнародних відносин, англійський дослідник Майкл Хенлон називає класичні міждержавні війни «застарілими» [1, р.42-46]. Серед причин втрати значення класичних війн у другій половині ХХ – початку ХХІ ст. доцільно виділити зміни в сфері ядерного озброєння, подолання анархічності альянсу країн Заходу, збільшення кількості демократичних країн, втрата значимості чинника захоплення нових територій для економічного зростання держави.

Якщо у ХХ ст. причинами зіткнень між державами були ідеологічні розбіжності, колонізаційні та деколонізаційні процеси, реалізація геостратегічних та гегемоністських інтересів, то в сучасній системі міжнародних відносин переважають довготермінові конфлікти між регіональними державами, політизовані конфлікти меншості в атомізованих суспільствах Близького Сходу, Центральної Азії, Африки. З цього приводу заслуговує на увагу точка зору деяких дослідників, що основою сучасних міжнародних конфліктів є політичні ідеологічні розбіжності, які підсилюються релігійними або етнічними чинниками, що ставлять під сумнів теорії модернізації та секуляризації, які переважали в політичній науці протягом другої половини ХХ ст.

Нові тенденції у міжнародних політичних конфліктах спричинені глобалізаційними процесами сучасного світу, адже незважаючи на певні тенденції регіоналізації, саме глобалізація визначає характер сучасних міжнародних відносин та має своїми наслідками з одного боку - посилення взаємозалежності країн світу, а з іншого – зростання кризових явищ у світовій економіці і, як наслідок, загострення політичної ситуації та рівня конфліктності.

Глобалізація пов'язана з проблемою потенційної міжнародної політичної нестабільності через взаємозалежність національних економік на світовому рівні. Локальні економічні коливання або кризи в одній країні, як правило мають регіональні або глобальні наслідки. Подібна проблема має не тільки теоретичний, але і реальний характер, що підтверджується економічними кризами кінця ХХ – початку ХХІ ст. (включно із сучасною світовою рецесією) наслідком яких є загострення політичних відносин між державами.

Наступне коло проблем, що є наслідком глобалізації викликане загрозою втрати контролю за економікою суверенними урядами та його переходу до інших суб'єктів, у тому числі до більш сильних держав, багатонаціональним або глобальним корпораціям, міжнародним організаціям. Тобто глобалізація розцінюється як спроба підриву принципу